

PAVOJINGŲ ATLIEKŲ TEISINIO REGULIAVIMO RAIDOS ASPEKTAI

Daiva Bereikienė*

*Mykolas Romeris universitetas Viešojo saugumo fakultetas Teisės katedra
V.Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas (8 37) 303 655
El. paštas: bereikiene@gmail.com*

Eglė Štareikė**

*Mykolas Romeris universitetas Viešojo saugumo fakultetas Teisės katedra
V.Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas (8 37) 303 655
El. paštas: egle.stareike@gmail.com*

Anotacija. Pasaulio globalizacijos procesai, įvairūs socialiniai, ekonominiai, politiniai bei demografiniai veiksniai, augantys visuomenės poreikiai sąlygoja vis intensyvesnį gamtos išteklių vartojimą ir aplinkos taršą atliekomis. Daugelis aplinkos užteršimo atvejų yra peržengusios valstybės teršėjos teritorijos ribas ir daugiau ar mažiau padarę neigiamą poveikį kitų valstybių aplinkai. Poreikis regioniniu lygmeniu sureguliuoti atliekų tvarkymo prioritetus, valstybėms narėms nustatyti aplinkosauginius standartus, kilo iš siekio tarp valstybių narių išlaikyti aukštą aplinkosaugos lygį, tuo pačiu sudaryti vienodas konkurencines sąlygas. Nors atliekų ir ypač pavojingų atliekų teisinio reguliavimo raidoje kito požiūris į tam tikrus atliekų tvarkymo procesus, tačiau svarbiausi atliekų tvarkymo prioritetai: atliekų prevencija, atliekų perdirbimas ir panaudojimas, saugus atliekų šalinimas sąvartynuose ar kitose pritaikytose vietose bei stebėseną, neprarado savo aktualumo iki šių dienų. Straipsnyje siekiama atskleisti regioninio ir nacionalinio pavojingų atliekų teisinio reguliavimo raidą bei veiksnius, sąlygojusius teisinio reguliavimo pokyčius. Nurodomos pavojingų atliekų tvarkymo teisinio reguliavimo Jungtinėse Amerikos Valstijose, Kanadoje, Norvegijoje ir kitose valstybėse ištakos ir svarbiausi pavojingų atliekų tvarkymą nustatantys teisės aktai. Daroma išvada, kad teisinio reguliavimo priemonių, įtvirtinančių pavojingų atliekų tvarkymą, tobulinimas siejamas tiek su ekonomine raida, tiek su siekiu maksimaliai sumažinti neigiamą atliekų susidarymo ir tvarkymo įtaką žmonių sveikatai ir aplinkai.

Pagrindinės sąvokos: atliekų tvarkymas, pavojingos atliekos, darni aplinka, teisinio reguliavimo raida

IVADAS

Lietuvoje, kaip ir kitose ES šalyse, susikaupia dideli kiekiai pavojingų atliekų¹, todėl teisinio reguliavimo priemonės privalo tapti tais instrumentais, kurie sudarytų teisinę prielaidą pavojingas atliekas tvarkyti saugiausiu gamtai ir žmonių sveikatai būdu. Pavojingų atliekų tvarkymo sistema negali optimaliai funkcionuoti, jei tam nesudaromos tinkamos sąlygos, t.y. nėra visuomenės ar asmenų lūkesčius atitinkančio teisinio reguliavimo. Visų

¹ Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis 2005 m. surinkta 95936 tonų pavojingų atliekų, 2008 m. – 113038 t., 2009 m. – 100795 t., 2010 m. – 109653 t., 2011 m. – 137479 t. 2011 m. didžiausią kiekį sudaro cheminės nuosėdos ir likučiai – 46494 t., netinkamos eksploatuoti transporto priemonės – 18118 t., užteršta žemė ir užterštos žemkasių iškasos – 18285 t.; nebenaudojami mechanizmai ir įrenginių sudedamosios dalys – 16948 t. [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2012-11-07]. <<http://atliekos.gamta.lt/cms/index?rubricId=7ebea041-42a0-4b93-8c12-659ab8d5a3e7>>

atliekų rūšių, tame tarpe ir pavojingų atliekų, tvarkymo politikos krypčių tikslas turėtų būti siekis sumažinti neigiamą atliekų susidarymo ir tvarkymo įtaką žmonių sveikatai ir aplinkai. Atliekų tvarkymo politikos priemonėmis taip pat turėtų būti siekiama sumažinti išteklių naudojimą ir skatinti praktinį atliekų tvarkymo hierarchijos taikymą.

Tarša neapsiriboja vienos valstybės sienomis, ekologinės katastrofos paprastai turi įtakos ne tik teršėjos valstybės aplinkos kokybei², o ir daugeliui kitų valstybių, todėl pavojingų atliekų tvarkymo principai bei standartai turi būti nustatomi centralizuotai. Tai lemia pati reguliavimo dalyko specifiška. Siekiant nurodytų tikslų bei įvertinant būtinybę užtikrinti vienodas konkurencines sąlygas valstybėse narėse, atsirado poreikis regioniniu lygmeniu sureguliuoti pavojingų atliekų tvarkymo prioritetus, valstybėms narėms nustatyti aplinkosauginius standartus. Tiek regioniniai, tiek nacionaliniai pavojingų atliekų tvarkymą reguliuojantys teisės aktai per pastarąjį dešimtmetį buvo pildomi, tobulinami bei keičiami, įvertinant pasikeitusią ekonominę, socialinę ar politinę aplinką. Lietuvos teisės mokslininkai nėra išsamiai tyrę pavojingų atliekų teisinio reguliavimo ES ir Lietuvoje raidos aspektų, nors toks tyrimas turėtų praktinės reikšmės tobulinant pavojingų atliekų tvarkymo sistemą, padėtų orientuotis pavojingų atliekų tvarkymą reguliuojančių teisės aktų gausoje. Tam tikros rūšies pavojingų atliekų tvarkymo aspektus yra tyrinėjusi R.Jakaitienė³, žmogaus teisių į sveiką aplinką teisinio užtikrinimo reguliavimo priemonėmis ir kitas aplinkosaugines teises problemas tyrė E. Monkevičius⁴, bendrus ES aplinkos teisės atsiradimo ir raidos aspektus nagrinėjo R.Ragulskytė-Markovienė⁵ ir kt.

Šios aplinkybės nulemia straipsnio aktualumą ir suponuoja būtinybę išsamiai atskleisti pavojingų atliekų teisinio reguliavimo raidos aspektus bei priežastis, lėmusias aktualių teisinių instrumentų pakeitimus.

² P vz. 2011 m. kovo mėn. įvykus sprogimui Fukušimos-Dajiči atominėje elektrinėje, Japonijoje, padidėjo radioaktyviųjų izotopų pasklidimo aplinkoje, vandens užteršimo pavojingomis medžiagomis rizika.

³ Jakaitienė, R. *Medicininį atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo problemos*. [interaktyvus]. Kaunas: Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakultetas, 2011 <https://aleph.library.lt/F/1DKLNJ1YT493QUTMN8BGQQQBE4CJPILSADXCEQ61F6JMQPXTQD-11706?func=service&doc_library=MRU02&doc_number=000010568&line_number=0001&func_code=WEB-BRIEF&service_type=MEDIA>.

⁴ Monkevičius, E. *Žmogaus teisių į saugią aplinką užtikrinimas globalizacijos sąlygomis*. [interaktyvus]. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2012. [žiūrėta 2012-11-07]. <https://aleph.library.lt/F/1DKLNJ1YT493QUTMN8BGQQQBE4CJPILSADXCEQ61F6JMQPXTQD-17430?func=find-b&request=Monkevi%C4%8Dius&find_cod e=WRD&adjacent=N&local_base=&filter_code_1=WLN&filter_request_1=&filter_code_2=WYR&filter_request_2=&filter_code_3=WYR&filter_request_3=&filter_code_4=WFM&filter_request_4=&filter_code_5=WSF&filter_request_5=&x=0&y=0>.

⁵ Ragulskytė Markovienė, R. *Aplinkos teisė: Lietuvos teisės derinimas su Europos Sąjungos reikalavimais*: Monografija.-Vilnius: Egrimas, 2005, p. 363.

Straipsnio tikslas – aptarti pavojingų atliekų teisinio reguliavimo raidą Europos Sąjungoje ir Lietuvos Respublikoje bei palyginti su kitų valstybių (JAV, Kanados ir kt.) pavojingų atliekų teisinio reguliavimo ištakomis.

Tikslui pasiekti straipsnyje keliami uždaviniai: aptarti regioninio bei nacionalinio pavojingų atliekų teisinio reguliavimo raidą; atskleisti teisiniais instrumentais įtvirtintus pavojingų atliekų tvarkymo prioritetus bei valstybinio reguliavimo ypatumus ES; pateikti pavojingų atliekų teisinio reguliavimo raidos lyginamąją analizę.

Tyrimo objektas yra pavojingų atliekų teisinis reguliavimas ES ir Lietuvoje. Tyrimo dalykas – ES ir Lietuvos pavojingų atliekų teisinio reguliavimo raidos esminiai aspektai.

Tyrimo metu kompleksiskai taikomi įvairūs **tyrimo metodai**. Dokumentų analizės metodu tiriami bei analizuojami regioniniai ir Lietuvos teisės aktai, reguliavę ar reguliuojantys pavojingų atliekų tvarkymą; istorinės analizės metodo naudojimas įgalins nustatyti pavojingų atliekų tvarkymo teisinio reguliavimo raidos tendencijas Europoje ir Lietuvoje, taip pat leis nustatyti tam tikras perspektyvines pavojingų atliekų tvarkymo teisinio reguliavimo vystymosi tendencijas; deskriptyvinio metodo pagalba aprašomi tyrimo metu gauti duomenys; lyginamuoju metodu bus tiriama ES valstybių narių, Lietuvos bei kai kurių užsienio valstybių pavojingų atliekų tvarkymo teisinio reguliavimo raida, t.y. taikant šį metodą bus realizuojama galimybė palyginti atskirų šalių pavojingų atliekų tvarkymo santykius reguliuojančią teisinę bazę. Aptartų metodų kompleksinis taikymas turės reikšmės nustatytų duomenų interpretavimui, tinkamam tyrimo uždavinių įvykdymui bei gautų išvadų ir apibendrinimų patikimumui bei pagrįstumui.

PAVOJINGŲ ATLIEKŲ TEISINIO REGULIAVIMO IŠTAKOS ES IR LIETUVOJE

Atliekų tvarkymo regioninio teisinio reguliavimo svarba augo kartu su ekonomikos augimu, kuris be teigiamų aspektų, iššaukia akivaizią globalią problemą – atliekų kiekių didėjimą, pavojaus žmogaus sveikatai ir aplinkai kilimą. Atliekų tvarkymo politikos strategija suformuota 1989 m. Bendrijos atliekų tvarkymo strategijoje, Europos Bendrijų veiksmų programoje dėl aplinkos apsaugos⁶. Atliekų tvarkymo ES teisinio reguliavimo pagrindu įprasta laikyti Europos Sąjungos sutartį⁷. Pavojingų atliekų teisinio reguliavimo ES raidos pradžia sietina su 1975 m. birželio 16 d. Tarybos direktyva 75/439/EEB dėl naudotų alyvų šalinimo⁸ (galiojo iki 2010-12-11) bei 1978 m. direktyva 78/319/EEB dėl toksinių ir

⁶ Europos Bendrijų veiksmų programa dėl aplinkos apsaugos. [1973] OL C 112, p. 3.

⁷ Europos Sąjungos sutartis [2010] C 83/15.

⁸ Tarybos 1975 m. birželio 16 d. direktyva 75/439/EEB dėl naudotų alyvų šalinimo. [1975] OL L 194, p. 23–25.

pavojingų atliekų⁹ (pakeitė - Tarybos direktyva 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų¹⁰). Šiose direktyvose akcentuojama, kad valstybių patirtis tvarkant atliekas bei sparčiai vystantis pramonei, o tuo pačiu atsirandant vis daugiau pavojingų atliekų rūšių, parodė, kad pavojingoms atliekoms tvarkyti būtina taikyti griežtesnius reikalavimus nei kitų atliekų tvarkymui.

Taryba 1975 m. birželio 16 d. priėmė direktyvą 75/439/EEB dėl naudotų alyvų šalinimo, kuri [2008 m. lapkričio 19 d. panaikinta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas](#)¹¹. Naudotų alyvos atliekų šalinimo direktyva valstybės narės įpareigojamos imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad naudotos alyvos būtų surenkamos ir šalinamos saugiai. Akcentuojamas šalinimas perdurbant (regeneruojant ir (arba) deginant, išskyrus sunaikinimą). Direktyvoje nustatyta, kad valstybės narės turi imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad viena ar daugiau turinčių leidimą įmonių užsiimtų joms naudotų alyvų turėtojų pristatomų produktų surinkimu ir (arba) šalinimu kompetentingosios institucijos paskirtoje zonoje; numatoma galimybė surinkimo ir (arba) šalinimo įmonėms suteikti kompensacijas už jų teikiamas paslaugas. Komisijos ataskaitoje Tarybai ir Europos Parlamentui dėl bendrijos teisės aktų, susijusių su atliekų tvarkymu: direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų, direktyvos 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų, direktyvos 75/439/EEB dėl naudotų alyvų, direktyvos 86/278/EEB dėl nuotekų dumblo, direktyvos 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų ir direktyvos 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų įgyvendinimo 2001-2003 m. laikotarpiu {SEC(2006)972}¹² nurodoma, kad Direktyva dėl naudotų alyvų atliekų šalinimo buvo priimta siekiant nustatyti darnią naudotų alyvų (transporto priemonių ir variklių lubrikacinių alyvų) surinkimo, apdorojimo, laikymo ir šalinimo sistemą ir apsaugoti aplinką nuo neigiamo tokių operacijų poveikio. Direktyvos priėmimą sąlygojo siekis teisinio reguliavimo priemonėmis suvienodinti atskirose valstybėse taikomas nuostatas dėl naudotų alyvų šalinimo, nes derinant įstatymus su Bendrijos tikslais tokių atliekų tvarkymo srityje, naudotų alyvų šalinimo svarbiausiu tikslu visose valstybėse

⁹ Tarybos 1978 m. kovo 20 d. direktyva 78/319/EEB dėl toksinių ir pavojingų medžiagų. [1978] OL L 84, p. 43.

¹⁰ Tarybos Direktyva 1991 m. gruodžio 12 d. 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų. [1991] OL L 377, p. 0020 – 0027.

¹¹ [Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. lapkričio 19 d. direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas.](#) [2008] OL L 312.

¹² Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui dėl bendrijos teisės aktų, susijusių su atliekų tvarkymu: direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų, direktyvos 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų, direktyvos 75/439/EEB dėl naudotų alyvų, direktyvos 86/278/EEB dėl nuotekų dumblo, direktyvos 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų ir direktyvos 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų įgyvendinimo 2001-2003 m. laikotarpiu {SEC(2006)972} [2006] KOM/2006/0406.

narėse taptų aplinkos apsauga nuo kenksmingo poveikio, kurį sukelia tokių alyvų išleidimas į aplinką, saugojimas ar valymas, be to prisidėtų prie kuro tiekimo politikos.

1978 m. vasario 20 d. Taryba priėmė direktyvą 78/176/EEB dėl titano dioksido pramonės atliekų¹³. Šios direktyvos priėmimo priežastimis buvo įvardijama tai, jog direktyva 75/442/EEB¹⁴ reguliuoja bendruosius visų atliekų šalinimo principus ir neįvertinama, kad tokios atliekos, kaip titano dioksido pramonės atliekos yra labiau kenksmingos žmonių sveikatai ir aplinkai ir dėl to būtina užkirsti kelią tokiai taršai, ją laipsniškai mažinti ir galiausiai visai panaikinti. Direktyvos preambulėje teigiama, kad 1973 m. Europos Bendrijų aplinkosaugos veiksmų programoje¹⁵ ir 1977 m. Europos Bendrijų aplinkosaugos veiksmų programoje¹⁶ įtvirtinama, jog Bendrija turi imtis veiksmų prieš titano dioksido pramonės atliekas, nes bet kokie įvairiose valstybėse narėse taikomų ar rengiamų nuostatų dėl titano dioksido pramonės atliekų skirtumai gali sudaryti nevienodas konkurencijos sąlygas ir turėti tiesioginės įtakos bendrosios rinkos veikimui; dėl to būtina suderinti šios srities įstatymus. Direktyvoje nurodoma, kad valstybės narės turi užtikrinti, kad atliekos būtų šalinamos nekeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nekenkiant aplinkai, bei imtis atitinkamų priemonių atliekų prevencijai, perdirbimui ir apdorojimui, žaliavų gavimui ir kitokiam atliekų pakartotiniam panaudojimui skatinti. Įvardinti šios rūšies atliekų prioritetai koreliuoja su šiuolaikiniu požiūriu į atliekų tvarkymą, nes iš esmės vadovujamasi panašia atliekų tvarkymo hierarchine seka: prevencija, pakartotinis panaudojimas, perdirbimas, saugus šalinimas, stebėseną. Titano dioksido pramonės atliekų tvarkymui buvo skiriama ir daugiau direktyvų: 1982 m. gruodžio 3 d. Tarybos direktyva 82/883/EEB dėl aplinkos, veikiamos titano dioksido pramonės atliekų, priežiūros ir stebėjimo tvarkos¹⁷ (nuostatos galioja iki 2014 m. sausio 6 d.); 1992 m. gruodžio 15 d. Tarybos direktyva 92/112/EEB dėl titano dioksido pramonės atliekų sukeltos taršos mažinimo ir galutinio panaikinimo programų derinimo tvarkos¹⁸ (nuostatos galioja iki 2014 m. sausio 6 d.). Šias ir kitas susijusias direktyvas pakeitė 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių

¹³ Tarybos direktyva 1978 m. vasario 20 d. 78/176/EEB dėl titano dioksido pramonės atliekų [1978] OL L 054, p. 0019 – 0024.

¹⁴ Tarybos direktyva 1975 m. liepos 15 d. 75/442/EEB dėl atliekų, [1975] OL L 194, p. 39.

¹⁵ 1973 m. Europos Bendrijų aplinkosaugos veiksmų programa. [1973] OL C 112, p. 3.

¹⁶ 1977 m. Europos Bendrijų aplinkosaugos veiksmų programa. [1977] OL C 139, p. 3.

¹⁷ Tarybos direktyva 1982 m. gruodžio 3 d. 82/883/EEB dėl aplinkos, veikiamos titano dioksido pramonės atliekų, priežiūros ir stebėjimo tvarkos [1982] OL L 378, p. 1.

¹⁸ Tarybos Direktyva 1992 m. gruodžio 15 d. 92/112/EEB dėl titano dioksido pramonės atliekų sukeltos taršos mažinimo ir galutinio panaikinimo programų derinimo tvarkos [1992] OL L 409, p. 0011 – 0016;

išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės)¹⁹. Apjungiančios direktyvos priėmimą sąlygojo požiūris, kad skirtingai reglamentuojant į orą, vandenį arba dirvožemį išmetamus teršalus gali būti skatinamas taršos perkėlimas iš vienos aplinkos terpės į kitą, o ne gerinama aplinkos apsauga, todėl būtina vadovaujantis integruotu požiūriu. Direktyvoje preambulėje nurodoma, kad toks pramoniniams įrenginiams taikomų aplinkosauginio veiksmingumo reikalavimų suvienodinimas sąlygotų ūkio subjektams Europos Sąjungoje vienodų sąlygų sukūrimą. Be to, tikimasis, kad teisės aktus supaprastinus ir išdėsčius aiškiau sumažėtų nereikalinga administracinė našta.

Pavojingų atliekų direktyva 91/689/EEC tai vienas seniausių Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentavusių atliekų tvarkymo teisinį reguliavimą, kuri buvo pakeista direktyva dėl atliekų 2008/98/EB. Direktyvos dėl atliekų nuostatos yra būtinos, siekiant užtikrinti aukštą aplinkosaugos lygį. Pavojingų atliekų direktyva yra įvedama diferenciacija tarp pavojingų ir nepavojingų atliekų, taip pat reglamentuojama, kad įmonės, kurios šalina, surenka ar veža pavojingas atliekas, nemaišytų skirtingų pavojingų atliekų kategorijų bei nemaišytų pavojingų atliekų su nepavojingomis atliekomis.²⁰ Kartu nustatyta, kad įstaiga ar įmonė, ketinanti atlikti atliekų apdorojimą, turi gauti leidimą iš kompetentingų valdžios institucijų. Kompetentingos valdžios institucijos turi nustatyti valdymo planus, kurie apimtų visą atitinkamos valstybės narės teritoriją. Šie planai turi apimti atliekų rūšis, kiekį ir šaltinius, esamas atliekų surinkimo sistemas. Turi būti parengtos prevencijos programos, siekiant nutraukti poveikio aplinkai ryšį tarp ekonomikos augimo ir atliekų susidarymo.²¹

1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyva 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų²² (galiojusi iki 2010 m. gruodžio 11 d.) galiojimo laikotarpiu iš dalies buvo keista 4 kartus, atsižvelgiant į Komisijos nuomonę, kitus susijusius teisinius instrumentus bei pačią regioninę darnaus vystymosi strategiją. Direktyvoje nustatyti griežtesni pavojingų atliekų tvarkymo ir kontrolės reikalavimai, lyginant su kitomis atliekomis. Joje pirmą kartą įtvirtinamas konkretesnis pavojingų atliekų apibrėžimas. Šiuo teisiniu instrumentu sureguliuoti tokie santykiai: valstybėms narėms nustatyti įpareigojimai imtis būtinų priemonių, kad įmonės, kurios šalina, renka, panaudoja ar gabena pavojingas atliekas, nemaišytų skirtingų šių atliekų kategorijų

¹⁹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010 m. lapkričio 24 d. 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) [2010] OL L 334/17.

²⁰ Controlled management of hazardous waste. Environment. European Commission [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2012-10-25]. <http://ec.europa.eu/environment/waste/hazardous/hazardous_consult.htm>.

²¹ Directive on Waste. Environment. European Commission [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2012-10-25]. <http://europa.eu/legislation_summaries/environment/waste_management/ev0010_en.htm>.

²² Tarybos Direktyva 1991 m. gruodžio 12 d. 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų [1991] OL L 377, p. 0020 – 0027;

arba pavojingų atliekų su nepavojingomis; įtvirtintas specialaus leidimo reikalavimas įmonėms, tvarkančioms pavojingas atliekas; reguliarius patikrinimai ir reikalavimas pavojingų atliekų gamintojams tvarkyti bei saugoti visus dokumentus; tinkama pavojingų atliekų pakuotė ir ženklavimas jas renkant, gabenant bei laikinai saugant; pavojingų atliekų tvarkymo planai. Įtvirtino pareigą pavojingų atliekų išvertimo (išpylimo) vietas registruoti ir identifikuoti; nustatė, kad surenkamos, gabenamos ir laikinai saugomos atliekos būtų tinkamai supakuotos ir paženklintos pagal galiojančius tarptautinius ir Bendrijos standartus. Šios direktyvos priėmimo priežastys atskleistos preambulėje: įvertinant ypatingą pavojingų atliekų pobūdį, tinkamas jų valdymas reikalauja papildomų griežtesnių normų; siekiant pagerinti pavojingų atliekų valdymo veiksmingumą Bendrijoje, būtina taikyti tikslų ir vienodą pavojingų atliekų apibrėžimą, sudarytą remiantis patirtimi; būtina užtikrinti kuo griežtesnę pavojingų atliekų šalinimo ir jų panaudojimo priežiūrą. Direktyvos paskirtis: suderinti valstybių narių teisės normas, kontroliuojančias pavojingų atliekų valdymą. Apibrėžta, kokios atliekos yra laikytinos pavojingomis. Direktyva įpareigojo valstybes nares parengti pavojingų atliekų tvarkymo planus arba įtraukti į bendrus atliekų tvarkymo planus. Pažymėtina, kad pavojingų atliekų direktyva reguliavo tik papildomus reikalavimus, keliamus pavojingų atliekų tvarkymui, nurodant, jog tokių atliekų tvarkymui *iner alia* taikomi bendrieji atliekų tvarkymo principai, įtvirtinti 1975 m. liepos 15 d. Tarybos direktyvoje 75/442/EEB dėl atliekų²³. Tarybos Direktyva 1991 m. gruodžio 12 d. 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų panaikinta 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas²⁴, kuri šiuo metu yra svarbiausias regioninis teisinis instrumentas nustatantis pavojingų atliekų tvarkymo prioritetus, principus ir procedūras.

1999 m. balandžio 26 d. Tarybos direktyva 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų²⁵ reikšminga pavojingų atliekų tvarkymo reguliavimo sistemoje tuo, kad įtvirtino sąvartynų klasifikavimą į klases pagal atliekų rūšis, išskiriant pavojingų atliekų sąvartynus. Šia direktyva valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad į bendrus sąvartynus nebūtų priimamos tokios pavojingos atliekos, kaip sveikatos priežiūros ar veterinarijos įstaigose susidaranti infekuotų ligoninių ar kitos medicininės atliekos; nesmulkintos padangos, kurių išorinis diametras didesnis nei 1400 mm, išskyrus padangas, naudojamas kaip inžinerinę

²³ Tarybos direktyva 1975 m. liepos 15 d. 75/442/EEB dėl atliekų [1975] OL L 194, p. 39.

²⁴ [Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. lapkričio 19 d. direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas.](#) [2008] OL L 312.

²⁵ Tarybos 1999 m. balandžio 26 d. direktyva 1999/31/EB. [1999] OL L 182, p.1.

medžiagą; sąvartyno sąlygomis sprogstamosios, ėsdinančiosios, oksiduojančiosios, degios medžiagos. Valstybės įpareigojamos užtikrinti, kad pavojingų atliekų sąvartynuose būtų šalinamos tik pavojingos atliekos; sąvartynuose būtų šalinamos tik apdorotos atliekos, išskyrus, kai jų apdorojimas pavojingas žmonių sveikatai ir gamtai. Direktyva nustato leidiminę sąvartynų tvarkymo formą. Minėta direktyva iš dalies buvo keičiama 2003 m. rugsėjo 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1882/2003²⁶, 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu Nr. 1137/2008/EB²⁷, Tarybos 2011 m. gruodžio 5 d. direktyva 2011/97/ES²⁸. Nurodyti pakeitimai pavojingų atliekų sąvartynų tvarkymui papildomų esminių reikalavimų nenustatė.

Labai reikšminga pavojingų atliekų tvarkymo teisinio reguliavimo priemone laikoma 1984 m. direktyva 84/631/EEB dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinio vežimo priežiūros ir kontrolės²⁹, kuri be kita ko, ragino valstybes bendradarbiauti pavojingų atliekų tarptautinio pervežimo srityje, įvardijo šio teisinio santykio kontrolės ir priežiūros reikšmę. 1993 m. vasario 1 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 259/93 dėl atliekų vežimo į EB, Bendrijos ir jos viduje priežiūros ir kontrolės³⁰ panaikino 1984 m. direktyvą. Reglamentas paremtas Bazelio konvencijos³¹ esminėmis nuostatomis ir skirtas atliekų vežimo Bendrijos viduje, į ją ir iš jos reglamentavimui. Reglamento priėmimą lėmė tai, kad Bendrijai pasirašius 1989 m. kovo 22 d. Bazelio konvenciją dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinio vežimo bei jų šalinimo kontrolės, iškilo būtinybė koreguoti regioninius teisinius instrumentus reguliuojančius šiuos teisinius santykius. Direktyvos pakeitimas Reglamentu taip pat grindžiamas tuo, kad nors atliekų vežimo valstybės narės viduje priežiūra ir kontrolė yra valstybės atsakomybė, tačiau atliekų vežimo valstybės narės viduje nacionalinės priežiūros ir kontrolės sistemos turi atitikti minimalius kriterijus, kad būtų galima užtikrinti aukštą aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugos lygį, tokie kriterijai gali būti nustatyti reglamentu. Minėtame teisės akte buvo įtvirtinta nuostata, kad svarbu organizuoti atliekų vežimo priežiūrą ir kontrolę, atsižvelgiant į aplinkos išsaugojimo, apsaugojimo bei jos kokybės gerinimo būtinybę; apie atliekų vežimą privaloma iš anksto pranešti kompetentingoms institucijoms, kad jos būtų tinkamai informuotos apie

²⁶ Europos Parlamento ir Tarybos 2003 m. rugsėjo 29 d. reglamentas Nr. 1882/2003/EB [2003] OL L 284, p.1.

²⁷ Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. spalio 22 d. reglamentas Nr. 1137/2008/EB [2008] OL L 311, p.1.

²⁸ Tarybos 2011 m. gruodžio 5 d. direktyva 2011/97/ES [2011] OL L 328, p. 49.

²⁹ Tarybos 1984 m. direktyva 84/631/EEB dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinio vežimo priežiūros ir kontrolės [1984] OL L 326, p. 31, su paskutiniais pakeitimais, padarytais Direktyva 91/692/EEB [1991] OL L 377, p. 48.

³⁰ Tarybos 1993 m. vasario 1 d. reglamentas (EEB) Nr. 259/93 dėl atliekų vežimo į EB, Bendrijos ir jos viduje priežiūros ir kontrolės, OL L 30, [1993], p. 1.

³¹ 1989 m. kovo 22 d. Bazelio konvencija dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinio pervežimo bei jų tvarkymo kontrolės, ratifikuota LR 1989 m. kovo 22 d. Bazelio konvencijos dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinio pervežimo bei jų tvarkymo kontrolės ratifikavimo įstatymu, Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-307.

atliekų rūši, vežimą, šalinimą ar panaudojimą ir galėtų imtis būtinų priemonių aplinkai ir žmonėms apsaugoti bei turėtų galimybę pareikšti pagrįstus prieštaravimus dėl atliekų vežimo. Reglamento preambulėje teigiama, kad valstybės narės, taikydamos priemones, draudžiančias bendrą, dalinį ar sistemingą atliekų, skirtų šalinti, vežimą, turėtų realiai galėti Bendrijos ir nacionaliniu lygiu įdiegti artimumo, panaudojimo prioriteto ir pasiklivimo savo pačių išgalėmis principus, išskyrus tuos atvejus, kai siunčiančiojoje valstybėje narėje pavojingų atliekų pagaminama tiek mažai, kad statyti naujus specializuotus šalinimo įrenginius toje valstybėje narėje būtų neekonomiška. Reglamento priėmimą sąlygojo ir tai, kad eksportuoti atliekas į trečiąsias šalis šalinimui turi būti draudžiama siekiant apsaugoti aplinką tose šalyse, o remiantis Bazelio konvencija, turi būti taikomos išimtys eksportui į ELPA šalis, kurios taip pat yra Bazelio konvencijos šalys narės. Tik reglamentu suponuojama galimybė sukurti finansinių garantijų ar ekvivalentiško draudimo sistemą šioje srityje.

1994 m. direktyva 94/67/EB dėl pavojingų atliekų deginimo³². Atsižvelgiant į 5-ojoje aplinkosaugos veiksnių programoje "Tvarumo link – Europos bendrijos politikos ir veiksnių aplinkos ir tvarios plėtros srityje programa" keliamus tikslus priimta 2000 m. gruodžio 4 d. Europos Parlamento ir tarybos direktyva 2000/76/EB³³, panaikinanti 1994 m. direktyvą 94/67/EB. Minėtos direktyvos tikslas kiek įmanoma užkirsti kelią arba apriboti neigiamą atliekų deginimo poveikį aplinkai, ypač oro, dirvožemio, paviršinio ir požeminio vandens užteršimą išmetamais teršalais, keliantį pavojų žmonių sveikatai. Šio tikslo siekiama nustatant atliekų deginimo įmonėms ir įmonėms, be kita ko, deginančioms atliekas, griežtas eksploatacijos sąlygas bei techninius reikalavimus, išmetamųjų teršalų ribines vertes.

Regioniniu teisiniu reguliavimu tam tikrų pavojingų atliekų rūšims nustatomi išskirtiniai tvarkymo reikalavimai, kurie pateikti atskiruose teisiniuose instrumentuose. Dalis regioninių teisinių instrumentų, nors ir skirti kitų rūšių atliekų tvarkymo reguliavimui, tačiau gali būti aktualūs ir tvarkant pavojingas atliekas, pvz. Tarybos 1986 m. birželio 12 d. direktyva 86/278/EEB dėl aplinkos, ypač dirvožemio, apsaugos naudojant žemės ūkyje nuotekų dumblą³⁴, kurios tikslas – reguliuoti dumblo naudojimą žemės ūkyje taip, kad nebūtų daroma žala dirvožemiui, augmenijai, gyvūnams ir žmonėms, ir skatinti teisingą nuotekų dumblo naudojimą; Tarybos 1991 m. kovo 18 d. direktyva 91/157/EEB dėl baterijų ir akumuliatorių,

³²Tarybos 1994 m. gruodžio 31 d. direktyva 94/67/EB dėl pavojingų atliekų deginimo [1994], OL L 365, p. 34.

³³ Europos Parlamento ir tarybos 2000 m. gruodžio 4 d. direktyva 2000/76/EB dėl atliekų deginimo, [2000], OL L 332, p. 91; iš dalies keistas Europos Parlamento ir tarybos 2008 m. spalio 22 d. reglamentu Nr. 1137/2008, [2008], OL L 311, p.1.

³⁴ Tarybos 1986 m. birželio 12 d. direktyva 86/278/EEB dėl aplinkos, ypač dirvožemio, apsaugos naudojant žemės ūkyje nuotekų dumblą, [1986], OL L 181, p.6; iš dalies keista Tarybos 1991 m. gruodžio 23 d. direktyva [1991] OL L 377, p.48; Tarybos 2003 m. balandžio 14 d. reglamentu Nr. 807/2003, [2003] OL L 122, p.36.

turinčių tam tikrų pavojingų medžiagų³⁵, kuria siekiama suderinti valstybių narių įstatymus dėl direktyvoje nurodytų išseiktų baterijų ir akumuliatorių, turinčių pavojingų medžiagų, atnaujinimo bei kontroliuojamo šalinimo; Tarybos 1996 m. rugsėjo 16 d. direktyva 96/59/EB dėl polichlorintų bifenių ir polichlorintų terfenių (PCB ir PCT) šalinimo³⁶, kurios vienas iš direktyvoje įvardytų tikslų yra suderinti valstybių narių aktus dėl kontroliuojamo tokių pavojingų medžiagų, kaip polichlorintų bifenių ir polichlorintų terfenių šalinimo, įrangos, užterštos minėtomis pavojingomis medžiagomis, nukreipimo ir šalinimo ir (arba) panaudotų šių itin pavojingų medžiagų šalinimo. Europos Parlamento ir Tarybos 1994 m. gruodžio 20 d. direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų³⁷, nes šioje direktyvoje ir ją keičiančiose regioniniuose teisiniuose instrumentuose yra nustatomos ir pakuočių atliekų, turinčių pavojingų detalių ar medžiagų tvarkymo režimas. Reikšminga Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. rugsėjo 18 d. direktyva 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių³⁸. Netinkamų eksploatuoti transporto priemonių tvarkymo problemišumą sudaro aplinkybė, kad tokios atliekos yra įvairialypės, savyje turinčios pavojingų medžiagų, pvz. panaudojos alyvos.

Regioninėmis atliekų tvarkymo strateginėmis nuostatomis, kurios nukreiptos į aukšto aplinkos apsaugos lygio užtikrinimą nepažeidžiant vidaus rinkos veiklos ir skatinant darnų vystymąsi, vadovaujasi ir Lietuva. Jau nuo 1992 m. buvo taikomos tam tikros valstybinio reguliavimo priemonės, kurios daugiau ar mažiau buvo skirtos pavojingų atliekų tvarkymui. 1996 metais patvirtintoje Lietuvos aplinkos apsaugos strategijoje³⁹ buvo įtvirtinta tokia veiksmų programa atliekų tvarkymo srityje: parengti atliekų tvarkymo sistemą, mažinti aplinkos teršimą pramonės ir pavojingomis atliekomis, mažinti teršimą buitinėmis atliekomis, sutvarkyti uždraustus arba netinkamus naudoti pesticidus, sureguliuoti radioaktyviųjų atliekų

³⁵ Tarybos 1991 m. kovo 18 d. direktyva 91/157/EEB dėl baterijų ir akumuliatorių, turinčių tam tikrų pavojingų medžiagų, [1991], OL L 78, p. 38.

³⁶ 1996 m. rugsėjo 16 d. Tarybos direktyva 96/59/EB dėl polichlorintų bifenių ir polichlorintų terfenių (PCB ir PCT) šalinimo, [1996], OL L 243, p. 0031 – 0035; iš dalies keista Europos Parlamento ir Tarybos 2009 m. birželio 18 d. reglamentu Nr. 596/2009, [2009], OL L 188, p. 14.

³⁷ Europos Parlamento ir Tarybos 1994 m. gruodžio 20 d. direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų, [1994], OL L 365, p. 0010-0023; iš dalies keista Europos Parlamento ir Tarybos 2003 m. rugsėjo 29 d. Reglamentu Nr. 1882/2003, [2003], OL L 284, p. 1; Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. vasario 11 d. direktyva Nr. 2004/12/EB, [2004], OL L 47, p. 26; Europos Parlamento ir Tarybos 2005 m. kovo 9 d. direktyva Nr. 2005/20/EB, [2005], OL L 70, p. 70; Europos Parlamento ir Tarybos 2009 m. kovo 11 d. reglamentu Nr. 219/2009, [2009], OL L 87, p. 109;

³⁸ Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. rugsėjo 18 d. direktyva 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių. [2000] OL L 269.

³⁹ Lietuvos aplinkos apsaugos strategija. [interaktyvus] 1996 [žiūrėta 2012-11-08] <[54](https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:YfmplxQypFUJ:www.am.lt/LSP/files/AA-strategija.doc+1992+metais+parengta&hl=lt&gl=lt&pid=bl&srcid=ADGEESiNthGMV7i-qJuohSE11x6yQh5TLel1gK0ZvjllpbSp3h6d4mqsmZfw_9vFzbuU9njgLDcRoekZ3c9RlxuHm0FG4XrlxAr4fLDxIHvz9S_VYtEqeefRmV-IOL_MrOZUpVxSICKO&sig=AHIEtbQYV JipmwBtfXwgL8ajJr3ztHVXUQ>></p></div><div data-bbox=)

tvarkymą. Valstybės politika pavojingų atliekų tvarkymo srityje įtvirtinta Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane⁴⁰.

Aktualiausias pavojingų atliekų tvarkymą reguliuojantis nacionalinis teisės aktas - Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas. Pirmoji šio įstatymo redakcija buvo priimta 1998 m. . Lietuva, siekdama tinkamai vadovautis ES nuostatomis ir principais pavojingų atliekų tvarkymo srityje, bei turėdama pareigą tinkamai įgyvendinti aktualius regioninius teisės aktus, 2002 m. priėmė šiuo metu galiojantį LR atliekų tvarkymo įstatymą. Šis įstatymas nustato tokius atliekų tvarkymo principus bei prioritetus, kurie *inter alia* taikytini ir pavojingų atliekų tvarkymui, tačiau nustato griežtesnius tokių atliekų tvarkymo reikalavimus bei kontrolės mechanizmą. Įstatyme įtvirtintas licencijavimo modelis, taikytinas pavojingų atliekų tvarkymui. ES teisinių instrumentų, reguliuojančių pavojingų atliekų tvarkymą, tinkamą įgyvendinimą Lietuvoje užtikrinama ir poįstatymiais aktais: Atliekų tvarkymo taisyklėmis⁴¹, Pavojingų atliekų tvarkymo taisyklėmis⁴², Išseiktų baterijų ir akumuliatorių tvarkymo taisyklėmis⁴³, Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo taisyklės⁴⁴, Medicininių ir farmacinių atliekų tvarkymas reglamentuojamas Farmacinių atliekų tvarkymo taisyklėmis ir kt.

Atsižvelgiant į nemažėjantį ekologinių nelaimių skaičių, pavojingos atliekos kelia didelį pavojų aplinkai ir žmonių sveikatai, todėl reikalauja griežtesnės kontrolės režimų. Siekiant užtikrinti visišką ES gyventojų saugumą, bendri aplinkos apsaugos standartai, dėl pavojingų atliekų, turėtų būti įvesti ir jų turėtų būti laikomasi visose ES šalyse. Todėl pagrindinė problema, su kuria susiduriama, yra ne ES teisės aktų trūkumas, bet teisės aktų valstybių narių lygmeniu, įgyvendinimas ir vykdymas, laikantis atskaitomybės ir įsipareigojimų Europos Komisijai.⁴⁵

Pavojingų atliekų teisinis reguliavimas ir realus įgyvendinimas atskirose valstybėse narėse turi tam tikrų probleminių aspektų (perkėlimo į nacionalinę teisinę bazę ir kt.), tačiau

⁴⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 40-1499.

⁴¹ [Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. 722 „Dėl atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“](#). *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 68-2381.

⁴² Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymas Nr. 684 „Dėl pavojingų atliekų tvarkymo licencijavimo taisyklių patvirtinimo“, *Valstybės žinios*, Nr. 18-552.

⁴³ [Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. 625 „Dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“](#). *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 86-3439.

⁴⁴ [Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymas Nr. 710 „Dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo taisyklių patvirtinimo“](#). *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 50-1676.

⁴⁵ Klaus, K. Storage and management of hazardous waste. EPP group in the European Parliament [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-10-27]. <http://www.eppgroup.eu/infocus/hazardous_storage_110328_en.asp>.

šios problemos vis dažniau yra moklininkų ir praktikų diskusijų dalyku, o tai lemia nuolatinį pavojingų atliekų tvarkymo politikos ir teisinių instrumentų tobulinimą.

Vokietijos infrastruktūra neabejotinai yra labiausiai išsivysčiusių ES, ji yra rinkos lyderis. Tačiau kartu Vokietija tampa daugiausia pavojingų atliekų pagaminančia valstybe nare, (pagamina daugiau nei 21 toną atliekų per metus). Atsižvelgus į tai, darytina išvada, kad Vokietijai reikia gerinti infrastruktūrą, diegti naujas pavojingų atliekų tvarkymo technologijas, taip pat ir koreguoti teisinį atliekų tvarkymo reguliavimą. Vokietijoje pavojingų atliekų tvarkymas yra reguliuojamas per daug griežtos politikos priemonėmis, o ne ekonominiais instrumentais, kaip pavyzdžiui atliekų laidojimo sąvartyne mokesčių. Vokietijoje pavojingų atliekų tvarkymas vis dar daugiausia apima: pavojingų atliekų laikymą kasyklose ir žemėje, fizinių, cheminių apdorojimą bei deginimą.⁴⁶

Pavojingų atliekų teisinio reguliavimo instrumentų apžvalga parodė, kad pavojingų atliekų regioninio teisinio reguliavimo raida sietina su ekonomikos augimu, visuomenės augančiu supratimu, kad būtina rasti pusiausvyrą tarp ekonomikos augimo bei išteklių naudojimo intensyvumo ir neigiamo poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai. Teisinių instrumentų kaitą sąlygojo ir būtinybė valstybėms bendradarbiauti tvarkant pavojingas atliekas.

PAVOJINGŲ ATLIEKŲ TEISINIO REGULIAVIMO RAIDOS LYGINAMIEJI ASPEKTAI

Europos Sąjungos valstybėms narėms taikomas teisinis reguliavimas pakankamai glaudžiai koreliuoja su tarptautiniais aplinkosauginiais principais. Kryptingas ir tinkamas atliekų tvarkymas tik tuomet gali sąlygoti žmogaus teisės į sveiką aplinką realizavimą, jei panašūs aplinkosauginiai reikalavimai taikomi visose šalyse ar bent labiausiai ekonomiką išsivysčiusiose šalyse, nes neigiamas poveikis gamtai ir žmonėms valstybės sienų nepaiso.

Atskirų šaltinių (teisės aktų, mokslinių publikacijų) analizė rodo, kad pavojingų atliekų tvarkymo teisinio reguliavimo pradžia glaudžiai siejasi su konkrečios valstybės ekonomine raida, t.y. kuo sparčiau vystėsi pramonė ir gamyba, tuo greičiau valstybės susidūrė su būtinybe teisinėmis priemonėmis sureguliuoti pavojingų atliekų tvarkymą.

Pramonės revoliucija Jungtinėse Amerikos Valstijose (toliau tekste - JAV) sukėlė aplinkosaugos bei gamtinių išteklių degradacijos procesus. Aplinkosaugos blogėjimo lygio aukščiausi rodikliai JAV buvo pasiekti 1960-iais. Dėl didėjančio visuomenės ir aplinkos

⁴⁶ Grainger, V. Comparison of hazardous waste regimes in the UK and other EU Member States. Imperial College London, 2009, P. 48.

apsaugos institucijų susirūpinimo aplinkosauga, 1969 m. buvo priimtas Nacionalinės aplinkos politikos aktas (angl. *National Environmental Policy Act*), kuriuo remiantis 1970 m. įkurta Aplinkos Apsaugos Agentūra (angl. *U.S. Environmental Protection Agency*) (toliau tekste – EPA). Minėtas įstatymas, pirmą kartą nustatė plačias nacionalines gaires, aplinkosaugos klausimais (taip pat apimant ir atliekų tvarkymo klausimus). Nacionalinės aplinkos politikos aktu taip pat buvo įtvirtinta, kad pagrindinis aplinkosaugos politikos tikslas - siekti, kad visos valdžios šakos prieš imantis kokių nors federalinių priemonių, darančių ženklių neigiamą poveikį aplinkai, pirmiausia imtųsi atitinkamų politinių apsvaistymų dėl tokių priemonių panaudojimo.⁴⁷ 1976 m. priimtu Išteklių išsaugojimo ir atkūrimo aktu (angl. *The Resource Conservation and Recovery Act*) (toliau tekste – RCRA) EPA nustatyta sukurti reguliavimo mechanizmus dėl pavojingų atliekų susidarymo, vežimo, apdorojimo, saugojimo ir laidojimo, kartu užtikrinant žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugą.⁴⁸

JAV Aplinkos Apsaugos Agentūra pateikia pavojingų atliekų sampratą, pagal kurią pavojingos atliekos – tai atliekos, skysčių, kietųjų kūnų, dujų ar nuosėdų pavidalu, keliančios pavojų arba potencialią grėsmę žmonių sveikatai ar aplinkai. Pavojingos atliekos susidaro gamybos, pramonės procesuose (pvz.: tirpikliai, naudojami plovimui, valymui arba nuriebalinimui), atliekos iš tam tikrų pramonės šakų, tokių kaip naftos rafinavimas, pesticidų, farmacijos produktų gamyba, universalios atliekos (tokios, kaip: baterijos, atliekos, turinčios gyvsidabrio, įvairios lempos), mišrios atliekos (atliekančios nuo branduolinių ginklų gamybos, panaudoto branduolinio kuro perdirbimo).⁴⁹ Reguliavimo prasme, pavojingos atliekos yra tokios, kurios patenka į vieną iš keturių Išteklių išsaugojimo ir atkūrimo akte (RCRA) sąrašo dalių arba joms yra būdinga viena iš keturių savybių: degumas, ėsdinimas, reaktyvumas arba toksiškumas.⁵⁰

Kanadoje siekiant pagerinti atskaitomybę dėl pavojingų atliekų tvarkymo, siekiama glaudesnio bendradarbiavimo tarp provincijų ir miesto valdžios, tiksliai apibrėžti atliekų tvarkymo įkainius. Taip pat vyriausybė, prekių gamintojai ir atliekų tvarkytojai turi plėtoti ir

⁴⁷ Momani, N. M. Improving Jordan's Law towards Sustainable Solid and Hazardous Waste Management: Lessons from USA's Environmental Laws. *American Journal of Environmental Sciences*. 6 (4): 338-343, 2010. P. 340.

⁴⁸ Momani, N. M. Improving Jordan's Law towards Sustainable Solid and Hazardous Waste Management: Lessons from USA's Environmental Laws. *American Journal of Environmental Sciences*. 6 (4): 338-343, 2010. P. 340.

⁴⁹ Wastes – Hazardous Waste. U.S. Environmental Protection Agency [interaktyvus]. USA, 2012 [žiūrėta 2012-10-25]. <<http://www.epa.gov/osw/hazard/index.htm>>.

⁵⁰ Defining Hazardous Waste [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2012-10-25]. <http://www.dtsc.ca.gov/HazardousWaste/upload/HWMP_DefiningHW11.pdf>.

įgyvendinti pastovų auditą, laikytis ataskaitų teikimo reikalavimų ir nuobaudų skyrimo už įstatymų nesilaikymą bei pažeidimus.⁵¹

Norvegija be pirmaujančios ekonomikos taip pat yra valstybė, kurios sėkmingą kovą su kenksmingų atliekų tvarkymu verta paminėti. Nuo 1995 iki 2010 metų Norvegijoje atliekų kiekis padidėjo 34 %, tačiau remiantis statistika, net 90 % pavojingų atliekų per metus yra surenkama.⁵² Per pastaruosius 10 metų surenkamų pavojingų atliekų kiekis padidėjo nuo 500 000 tonų iki 1 000 000 tonų.

Vienas iš pagrindinių Norvegijos teisės aktų, reglamentuojančių pavojingų atliekų tvarkymą – Teršalų kontrolės įstatymas. Įstatyme numatomi gana griežti teršalų apribojimai pramonei, pavojingų medžiagų kiekio įvairiose produktuose reguliavimas bei pavojingų atliekų gabenimo reikalavimai. Už teršalų kontrolę šalyje atsakinga institucija – Norvegijos Teršalų kontrolės agentūra – siekia dar labiau sugriežtinti produktų, sukuriančių pavojingas atliekas, patekimą į rinką bei gamybą.⁵³ Naujos taisyklės ypač pabrėžia namų ūkių pavojingų atliekų surinkimą bei tinkamą tvarkymą. Pagrindinis dėmesys skiriamas „mažiems elektroniniams prietaisams, namų valymo medžiagoms, turinčioms tetrachloroeteno, gaisro gesinimo putoms, kurių sudėtyje yra perfluoroktano sulfonatai, variu impregnuotai medienai, chromui, arsenui ir izoliacinėms medžiagoms, kuriose yra bromintų antipirenų, kurie dažniausiai naudojami statyboje“⁵⁴. Paminėtina, jog anot Norvegijos Teršalų kontrolės agentūros, šalis nesiekia perkrauti teisės aktų, reguliuojančių pavojingų atliekų tvarkymą, kadangi egzistuojantis Europos Sąjungos pavojingų atliekų reguliavimas yra pakankamas siekiant identifikuoti naujus pavojingų atliekų atsiradimo būdus bei vietas, tokias kaip pastatų šildymo medžiagos, turinčios bromintų liepsnos lėtiklių. Taip pat svarbu ir tai, jog Norvegija įgyvendina ir Europos Sąjungos direktyvos 2002/95/EB nuostatas, remiantis kuriomis draudžiama naudoti pavojingas medžiagas tam tikrose elektroniniuose įrenginiuose.⁵⁵

⁵¹ Webster, G. The Devolution Of Environmental Policies In Western Canada Regarding The Management Of Industrial Hazardous Wastes/Recyclables. Alberta, Canada, 2005. P. 788.

⁵² Waste. State of the Environment Norway [interaktyvus] 2012. [žiūrėta 2012-10-28]
<<http://www.environment.no/Topics/Waste/>>.

⁵³ Hoy, M. Norway Waste Strategy Aims to Reduce Hazardous Material. Improve Treatment. 31:10 International environment reporter 440 [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2012-10-27].
<<http://pubs.bna.com/ip/bna/IER.NSF/eh/a0b6k6y4q2>>.

⁵⁴ Hoy, M. Norway Waste Strategy Aims to Reduce Hazardous Material. Improve Treatment. 31:10 International environment reporter 440 [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2012-10-27].
<<http://pubs.bna.com/ip/bna/IER.NSF/eh/a0b6k6y4q2>>.

⁵⁵ Zeldin, W. Norway: New Hazardous Waste Strategy. Law Library of Congress. [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2012-10-28]. <http://www.loc.gov/lawweb/servlet/lloc_news?disp3_120540567_text>.

IŠVADOS

Pavojingų atliekų tvarkymo regioninio teisinio reguliavimo raida, prasidėjusi XX a. 8 dešimtmetyje, glaudžiai susijusi su valstybių ekonomikos augimu bei siekiu maksimaliai sumažinti neigiamą atliekų susidarymo ir tvarkymo įtaką žmonių sveikatai ir aplinkai. Su vartojimo poreikių bei pramonės ir gamybos apimčių augimu, regioniniuose teisiniuose instrumentuose griežtėjo pavojingų atliekų tvarkymui keliami reikalavimai. Teisinių instrumentų tobulinimą taip pat sąlygojo būtinybė valstybėms narėms bendradarbiauti tvarkant pavojingas atliekas, nes taršos pavojingomis atliekomis neigiamas poveikis yra globalus ir neapsiriboja teršiančios valstybės sienomis.

Teisės aktų, reguliuojančių pavojingų atliekų tvarkymą, raida skirstytina į keturis etapus. Per pirmąjį raidos etapą buvo patvirtintos bendrosios pagrindinės nuostatos ir buvo įtvirtintas atskirų atliekų tvarkymo aspektų reguliavimas. Antruoju etapu buvo įtvirtinti sąvartynų ir atliekų deginimo krosnių standartai (akcentuojant pavojingų atliekų išskyrimą iš kitų atliekų rūšių). Trečiuoju etapu regioninėmis teisinėmis priemonėmis, ypač akcentuojant atliekų perdirbimą, buvo patvirtintos reikiamos organizacinės priemonės ir finansavimas, kad būtų sudaroma palankesnė teisinė erdvė perdirbti tam tikras atliekas (susidėvėjusios transporto priemonės, elektros ir elektroninės įrangos atliekos). Ketvirtasis etapas (nuo 2008 m.) sietinas su siekiu sumažinti administracinę naštą reguliuojant ir tvarkant atliekas, ypatingo dėmesio skyrimu atliekų gamybos ir tvarkymo poveikiui aplinkai, atsižvelgiant į visą išteklių būvio ciklą; konkrečiau apibrėžtos sąvokos.

Regioniniai teisės aktai paprastai laiku perkelti į Lietuvos teisės aktus, juose nustatomi analogiški pavojingų atliekų tvarkymo prioritetai: prevencija, antrinis perdirbimas ir panaudojimas, saugus šalinimas, stebėseną. Lietuvos teisės normų, nustatančių pavojingų atliekų tvarkymo standartus, pokyčiai paprastai sąlygojami regioninių teisės aktų pakeitimų ar naujų teisinių dokumentų priėmimo, taip pat atsižvelgiant į geografinę šalies padėtį, socialinę bei ekonominę situaciją Lietuvoje.

Pavojingų atliekų tvarkymo teisinio reguliavimo pradžia glaudžiai siejasi su konkrečios valstybės ekonomine raida, t.y. kuo sparčiau vystėsi pramonė ir gamyba, tuo greičiau valstybės susidūrė su būtinybe teisinėmis priemonėmis sureguliuoti pavojingų atliekų tvarkymą, pvz. JAV, Kanada, Norvegija.

LITERATŪRA

1. 1973 m. Europos Bendrijų aplinkosaugos veiksnių programa.[1973] OL C 112, p. 3.

2. 1977 m. Europos Bendrijų aplinkosaugos veiksmų programa. [1977] OL C 139, p. 3.
3. 1989 m. kovo 22 d. Bazelio konvencija dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinio pervežimo bei jų tvarkymo kontrolės, ratifikuota LR 1989 m. kovo 22 d. Bazelio konvencijos dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinio pervežimo bei jų tvarkymo kontrolės ratifikavimo įstatymu, Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-307.
4. 1996 m. rugsėjo 16 d. Tarybos direktyva 96/59/EB dėl polichlorintų bifenilų ir polichlorintų terfenilų (PCB ir PCT) šalinimo, [1996], OL L 243, p. 0031 – 0035; iš dalies keista Europos Parlamento ir Tarybos 2009 m. birželio 18 d. reglamentu Nr. 596/2009, [2009], OL L 188, p. 14.
5. 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas, OJ L 312.
6. Controlled management of hazardous waste. Environment. European Commission [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2012-10-25]. <http://ec.europa.eu/environment/waste/hazardous/hazardous_consult.htm>.
7. Defining Hazardous Waste [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2012-10-25]. <http://www.dtsc.ca.gov/HazardousWaste/upload/HWMP_DefiningHW11.pdf>.
8. Directive on Waste. Environment. European Commission [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2012-10-25]. <http://europa.eu/legislation_summaries/environment/waste_management/ev0010_en.htm>.
9. Europos Bendrijų veiksmų programa dėl aplinkos apsaugos. [1973] OL C 112, p. 3.
10. Europos Parlamento ir Tarybos 1994 m. gruodžio 20 d. direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų, [1994], OL L 365, p. 0010-0023; iš dalies keista Europos Parlamento ir Tarybos 2003 m. rugsėjo 29 d. Reglamentu Nr. 1882/2003, [2003], OL L 284, p. 1; Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. vasario 11 d. direktyva Nr. 2004/12/EB, [2004], OL L 47, p. 26; Europos Parlamento ir Tarybos 2005 m. kovo 9 d. direktyva Nr. 2005/20/EB, [2005], OL L 70, p. 70; Europos Parlamento ir Tarybos 2009 m. kovo 11 d. reglamentu Nr. 219/2009, [2009], OL L 87, p. 109.
11. Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. gruodžio 4 d. direktyva 2000/76/EB dėl atliekų deginimo. [2000], OL L 332, p. 91; iš dalies keistas Europos Parlamento ir tarybos 2008 m. spalio 22 d. reglamentu Nr. 1137/2008, [2008], OL L 311, p. 1.
12. Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. rugsėjo 18 d. direktyva 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių. [2000] OL L 269.
13. Europos Parlamento ir Tarybos 2003 m. rugsėjo 29 d. reglamentas Nr. 1882/2003/EB. [2003] OL L 284, p. 1.
14. Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. lapkričio 19 d. direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas. [2008] OL L 312.
15. Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. spalio 22 d. reglamentas Nr. 1137/2008/EB. [2008] OL L 311, p. 1.
16. Europos Sąjungos sutartis. [2010] C 83/15.
17. Grainger, V. Comparison of hazardous waste regimes in the UK and other EU Member States. Imperial College London, 2009, P. 48.
18. Hoy, M. Norway Waste Strategy Aims to Reduce Hazardous Material. Improve Treatment. 31:10 International environment reporter 440 [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2012-10-27]. <<http://pubs.bna.com/ip/bna/IER.NSF/ch/a0b6k6y4q2>>.
19. Jakaitienė, R. Medicininių atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo problemos. [interaktyvus]. Kaunas: Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakultetas, 2011 <https://aleph.library.lt/F/1DKLNJ1YT493QUTMN8BGQQQBE4CJPILSADXCEQ61F6JMQPXTQD-11706?func=service&doc_library=MRU02&doc_number=000010568&line_number=0001&func_code=WEB-BRIEF&service_type=MEDIA>.
20. [Klaus](#), K. Storage and management of hazardous waste. EPP group in the European Parliament [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-10-27]. <http://www.eppgroup.eu/infocus/hazardous_storage_110328_en.asp>.

21. Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui dėl bendrijos teisės aktų, susijusių su atlieku tvarkymu: direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų, direktyvos 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų, direktyvos 75/439/EEB dėl naudotų alyvų, direktyvos 86/278/EEB dėl nuotekų dumblo, direktyvos 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų ir direktyvos 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų įgyvendinimo 2001-2003 m. laikotarpiu {SEC(2006)972} [2006] KOM/2006/0406.
22. Lietuvos aplinkos apsaugos strategija. [interaktyvus] 1996 [žiūrėta 2012-11-08] <[Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. 625 “Dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo”](https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:YfmplxQypFUJ:www.am.lt/LSP/files/AA-strategija.doc+1992+metais+parengta&hl=lt&gl=lt&pid=bl&srcid=ADGEEsInthGMV7i-qJuohSEl1x6yQh5TLeL1gK0ZvjllpbSp3h6d4mqsmZfw_9vFzbkU9njgLDcRoekZ3c9Rl xuHm0FG4XrlxAr4fLDxIHvz9S_VYtEqeefRmV-IOL_MrOZUpVxSICKO&sig= AHIEtbQ YVJipmwBtfXwgL8ajJr3ztH VXUQ>>23. <a href=). Valstybės žinios. 2008, Nr. 86-3439.
24. [Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymas Nr. 710 “Dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo taisyklių patvirtinimo”](#). Valstybės žinios. 2004, Nr. 50-1676.
25. [Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. 722 “Dėl atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo”](#). Valstybės žinios. 2004, Nr. 68-2381.
26. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymas Nr. 684 „Dėl pavojingų atliekų tvarkymo licencijavimo taisyklių patvirtinimo“, Valstybės žinios, Nr. 18-552.
27. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2002, Nr. 40-1499.
28. LR atliekų tvarkymo įstatymas. 1998 m. birželio 16 d. Nr. VIII-787. Valstybės žinios, 1998, Nr. 61-1726.
29. LR Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 dėl valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo. Valstybės žinios, 2002, Nr. 40-1499.
30. Momani, N. M. Improving Jordan’s Law towards Sustainable Solid and Hazardous Waste Management: Lessons from USA’Environmental Laws. American Journal of Environmental Sciences. 6 (4): 338-343, 2010. P. 340.
31. Monkevičius, E. Žmogaus teisių į saugią aplinką užtikrinimas globalizacijos sąlygomis. [interaktyvus]. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2012. [žiūrėta 2012-11-07]. <[http://atliekos.gamta.lt/cms/index?rubricId=7ebea041-42a0-4b93-8c12-659ab8d5a3e7](https://aleph.library.lt/F/1DKLNJ1YT493QUTMN8BGQQQBE4CJPIL_SADXCEQ61F6JM QPXTQD-17430?func=find-b&request=Monkevi%C4%8Dius&find_code=WRD&adjacent=N&local_base=&filter_code_1=WLN&filter_request_1=&filter_code_2=WYR&filter_request_2=&filter_code_3=WYR&filter_request_3=&filter_code_4=WFM&filter_request_4=&filter_code_5=WSF&filter_request_5=&x=0&y=0>>32. Pavojingų atliekų statistika [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2012-11-07]. <a href=)
33. Ragulskytė Markovienė, R. Aplinkos teisė: Lietuvos teisės derinimas su Europos Sąjungos reikalavimais: Monografija.-Vilnius: Egrimas, 2005. -363 p.
34. Tarybos 1975 m. birželio 16 d. direktyva 75/439/EEB dėl naudotų alyvų šalinimo. [1975] OL L 194, p. 23—25.
35. Tarybos 1978 m. kovo 20 d. direktyva 78/319/EEB dėl toksinių ir pavojingų medžiagų. [1978] OL L 84, p. 43.
36. Tarybos 1984 m. direktyva 84/631/EEB dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinio vežimo priežiūros ir kontrolės [1984] OL L 326, p. 31, su paskutiniais pakeitimais, padarytais Direktyva 91/692/EEB [1991] OL L 377, p. 48.
37. Tarybos 1986 m. birželio 12 d. direktyva 86/278/EEB dėl aplinkos, ypač dirvožemio, apsaugos naudojant žemės ūkyje nuotekų dumblą, [1986], OL L 181, p.6; iš dalies keista Tarybos 1991 m.

- gruodžio 23 d. direktyva [1991] OL L 377, p.48; Tarybos 2003 m. balandžio 14 d. reglamentu Nr. 807/2003, [2003] OL L 122, p.36.
38. Tarybos 1991 m. kovo 18 d. direktyva 91/157/EEB dėl baterijų ir akumuliatorių, turinčių tam tikrą pavojingų medžiagų, [1991], OL L 78, p. 38.
 39. Tarybos 1993 m. vasario 1 d. reglamentas (EEB) Nr. 259/93 dėl atliekų vežimo į EB, Bendrijos ir jos viduje priežiūros ir kontrolės, OL L 30, [1993], p. 1.
 40. Tarybos 1994 m. gruodžio 31 d. direktyva 94/67/EB dėl pavojingų atliekų deginimo [1994], OL L 365, p. 34.
 41. Tarybos 1999 m. balandžio 26 d. direktyva 1999/31/EB. [1999] OL L 182, p.1.
 42. Tarybos 2011 m. gruodžio 5 d. direktyva 2011/97/ES [2011] OL L 328, p. 49.
 43. Tarybos direktyva 1975 m. liepos 15 d. 75/442/EEB dėl atliekų [1975] OL L 194, p. 39.
 44. Tarybos direktyva 1978 m. vasario 20 d. 78/176/EEB dėl titano dioksido pramonės atliekų [1978] OL L 054, p. 0019 – 0024.
 45. Tarybos direktyva 1982 m. gruodžio 3 d. 82/883/EEB dėl aplinkos, veikiamos titano dioksido pramonės atliekų, priežiūros ir stebėjimo tvarkos [1982] OL L 378, p.1.
 46. Tarybos Direktyva 1991 m. gruodžio 12 d. 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų. [1991] OL L 377, p. 0020 – 0027.
 47. Waste. State of the Environment Norway [interaktyvus] 2012. [žiūrėta 2012-10-28] <<http://www.environment.no/Topics/Waste/>>.
 48. Wastes – Hazardous Waste. U.S. Environmental Protection Agency [interaktyvus]. USA, 2012 [žiūrėta 2012-10-25]. <<http://www.epa.gov/osw/hazard/index.htm>>.
 49. Webster, G. The Devolution Of Environmental Policies In Western Canada Regarding The Management Of Industrial Hazardous Wastes/Recyclables. Alberta, Canada, 2005. P. 788.
 50. Zeldin, W. Norway: New Hazardous Waste Strategy. Law Library of Congress. [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2012-10-28].<http://www.loc.gov/lawweb/servlet/lloc_news?disp3_120540567_text>.

HAZARDOUS WASTE LEGAL MANAGEMENT ASPECTS OF DEVELOPMENT

Daiva Bereikienė*

Mykolas Romeris University

Eglė Štareikė**

Mykolas Romeris University

Summary

World globalization process, the various social, economic, political, and demographic factors, the growing needs of society leads to more intensive use of natural resources and environmental pollution waste. Many environmental pollution cases are polluters transcended national borders and more or less had a negative effect on environment of other States. The need to adjust the level of the regional waste management priorities for Member States to set environmental standards that came from the desire of Member States to maintain a high level of environmental protection at the same time create equal competitive conditions. Although waste, in particular dangerous waste regulatory development of other approaches to certain waste treatment processes, but the most important priorities for waste management: waste prevention, recycling and recovery, safe disposal of waste in landfills or other suited locations and monitoring, has not lost its relevance to the present day. This paper aims to reveal the regional and national dangerous waste regulatory developments and the factors that determined the regulatory changes. Specify the dangerous waste regulatory in the United States of America, Canada, Norway and other countries origins and major hazardous waste management legislative acts providing. It concludes that regulatory measures to consolidate the

management of hazardous waste, improvement is associated both with economic development and with the aim to minimize the negative effects of the formation and management of waste on human health and the environment.

Keywords: waste management, Hazardous waste, sustainable environment, development of the legal regulation

Daiva Bereikienė* Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: žmogaus teisių apsauga, aplinkosaugos teisė.

Daiva Bereikienė, Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Department of Law, Lecturer. Research interests: human rights protection, environmental law.

Eglė Štareikė** Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: aplinkosaugos teisė.

Eglė Štareikė, Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Department of Law, Lecturer. Research interests: environmental law.